

Hovedpunkter
2014

EFTA SURVEILLANCE
AUTHORITY

EFTAs overvåkningsorgan ESA

I 2014, som i 2013, har ESA vært nødt til å prioritere oppfølging av EFTA-landenes manglende evne og vilje til å gjennomføre det felles regelverket for det indre marked innen de frister som er avtalt mellom EU- og EFTA-landene.

Nasjonal gjennomføring starter for sent og tar for lang tid. ESA har i 2014, som i 2013, åpnet et stort antall saker om forsinket gjennomføring av direktiver og forordninger. ESA har heller ikke nølt med å følge opp å bringe EFTA-statene inn for EFTA-domstolen.

For Island er det særlig problemer knyttet til for sen gjennomføring av veterinærregelverket. Både Island og Norge har store eksportinteresser som drar fordel av et felles teknisk regelverk for mat og fôr. Bedriftene slipper unna tunge prosedyrer på grensen når de eksporterer fisk og fiskeprodukter til andre EØS-land. Det er skuffende at Island ikke setter av tilstrekkelige administrative ressurser til å sikre en rask gjennomføring av regelverket.

Kontroll og rådgivning på statsstøtteområdet er en annen viktig oppgave for ESA. Det er ulovlig statsstøtte når offentlige virksomheter, gjerne på lokalt plan, gjennom såkalt krysssubsidiering tilbyr tjenester på et marked i konkurranse med private foretak. Mange sektorer er berørt, og de fleste sakene angår Norge. Men mer må gjøres.

Som Europakommisjonen har ESA også arbeidet for å få på plass den såkalte moderniseringsreformen på statsstøtteområdet. Nye retningslinjer for statsstøttekontroll er på plass. Men noe ligger fortsatt på bordet til EFTA-landene. ESA ser frem til at reformen er fullt ut gjennomført.

Det vil tillate ESA å bruke mer ressurser på de viktigste sakene som har størst betydning for det indre markedet. Det er også i EFTA-landenes interesse.

Oda Helen Sletnes
president
EFTAs overvåkningsorgan

Saker åpnet:
587

Saker avsluttet:
654

Klager mottatt:
71

Budsjett 2014: 13,3 millioner euro

finansiert av bidrag fra Island (9 %), Liechtenstein (2 %) og Norge (89 %)

Les hele årsrapporten på nettet

Dette sammendraget gir en kort oversikt over ESAs arbeidsområder og fremhever et lite utvalg av de mange sakene ESA behandlet i løpet av 2014. Les mer om disse og andre saker på nettsiden www.eftasurv.int/2014

Overvåker det indre markedet

Utgangspunktet for det indre markedet er felles regler for "de fire frihetene" – fri bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital. Dette har vært grunnlaget for det europeiske samarbeidet helt siden Roma-traktaten i 1957.

Disse reglene suppleres av en rekke horisontale bestemmelser innen områder som helse og sikkerhet på arbeidsplassen, arbeidsrett, likestilling, forbrukervern, miljø og selskapsrett.

ESA kan gripe inn dersom et EFTA-land ikke innen rimelig tid innlemmer disse reglene i sin nasjonale lovgivning, eller ved mistanker om brudd på EØS-regelverket.

Opptatt av det store bildet

Når ESA blir oppmerksom på det kan være mer grunnleggende problemer i gjennomføring og håndheving av regelverket, vil ESA se nærmere på de underliggende problemene og ikke begrense seg til å følge opp enkeltsaker.

Sykehusbehandling i andre EØS-land

Etter å ha mottatt flere klager fra pasienter som har fått avslag fra norske myndigheter på sykehusbehandling i utlandet, besluttet ESA å undersøke nærmere relevant regelverk og praksis. I mai 2014 sendte ESA et formelt åpningsbrev som pekte på to hovedproblemer:

Det har vært svært vanskelig for norske pasienter å få godkjent sykehusbehandling direkte fra utenlandske sykehus når effektiv behandling ikke kan gis i Norge innenfor fastsatte tidsfrister. I tillegg mener ESA at kriteriene er for strenge. Det forhindrer og gjør det unødvendig krevende for norske pasienter å søke behandling i utlandet. Dette er i strid med EØS-regelverket.

Begrensninger på retten til familiegjenforening

Etter å ha mottatt et stort antall klager, har ESA funnet at norsk regelverk og forvaltningspraksis ikke sikrer familiemedlemmer til nordmenn som returnerer til Norge etter å ha bodd i et annet EØS-land, rett til å bosette seg i Norge. Rettighetene til familiemedlemmer av EØS-borgere som kommer for å bo og arbeide i Norge, blir heller ikke godt nok ivaretatt.

Et formelt åpningsbrev ble sendt til Norge i desember 2014.

Gjennomføring av direktiver og forordninger i EFTA-landene

En viktig oppgave for ESA er å bidra til at EØS-regelverket blir korrekt gjennomført innen vedtatte tidsfrister.

I slutten av 2014 hadde ESA et svært høyt antall (185) åpne traktatbruddsaker mot EFTA-landene på grunn av forsinket gjennomføring. Dette gjenspeiles i skuffende resultater fra siste års resultattavler for det indre marked – se www.eftasurv.int/scoreboard.

EØS-reglene om matvaresikkerhet og dyrevelferd

“Hygienepakken” omfatter en rekke forordninger som fastsetter generelle og mer detaljerte regler for matvarer og fôr. ESA har fulgt opp et stort antall traktatbruddsaker mot Island for sen gjennomføring av dette regelverket. Ved slutten av 2014 var imidlertid bare noen få av disse sakene fortsatt åpne.

I flere inspeksjoner i Island er det funnet problemer med korrekt anvendelse av regelverket for matvarer og fôr. Systemet for offentlige kontroller synes å ha blitt bedre, men kravene knyttet til konsekvent gjennomføring og evaluering av offentlige kontroller er ikke oppfylt. Tilsvarende problemer sees i Norge. Disse sakene vil bli videre fulgt opp i 2015.

Begrensninger på import av ferskt kjøtt i strid med EØS-regelverket

I Island er import av ferskt kjøtt og kjøttprodukter underlagt en streng godkjenningssystem. ESA anser dette for å være i strid med direktivet om veterinærkontroll ved handel innenfor EØS.

Islandske myndigheter hevder at importbegrensningene er nødvendige for å beskytte liv og helse hos mennesker og dyr. I oktober 2014 sendte ESA en grunnlagt uttalelse til Island.

Oppfølging av brudd på EØS-regelverket

Å bringe en sak inn for EFTA-domstolen er siste steg i en formell traktatbruddsprosedyre mot et EFTA-land som ikke overholder EØS-regelverket.

I slutten av 2014 stevnet ESA Norge inn for EFTA-domstolen for ikke å ha endret kravet om godkjenning for lokal ansvarsrett i byggesaker. Etter en konstruktiv dialog godtok Norge i 2012 å endre reglene. I 2014 vedtok imidlertid Norge for tredje gang å utsette ikrafttreddelsen av det nye regelverket. ESA besluttet dermed å bringe saken inn for domstolen.

Når brudd på EØS-regelverket er fastslått i en dom fra EFTA-domstolen, er EFTA-landene forpliktet til å rette seg etter dommen så snart som mulig. Det tok to år før Norge gjorde de nødvendige endringer i reglene om begrensninger i børsierskap, og ESA har derfor igjen stevnet Norge for EFTA-domstolen.

Luftkvaliteten i Norge

Mange steder i Norge er luftforurensningen uakseptabelt høy og ikke i tråd med miljøkravene fastsatt i EØS-regelverket. Norge mangler dessuten gode nok handlingsplaner for tiltak mot luftforurensning. ESA åpnet sak etter en klage fra Astma- og allergiforbundet, og i desember 2014 besluttet ESA å bringe saken inn for EFTA-domstolen.

Liechtenstein må lempe på kontrollen av tjenesteleverandører

Selskaper som yter tjenester i Liechtenstein eller ønsker å etablere seg der, må gjennom forhåndskontroller og godkjenningsprosedyrer som innebærer ekstra hindringer, forsinkelser og kostnader. Dette strider mot prinsippene for det indre marked. ESA sendte en grunnlagt uttalelse til Liechtenstein i april 2014.

Distriktsutvikling

Distriktsutviklingsstøtte er viktig både i Norge og Island og er tillatt etter EØS-avtalen på visse vilkår.

I februar 2014 godkjente ESA statsstøtte til bygging av havneinfrastruktur i forbindelse med utvikling av industriområdet Bakki i nordøst-Island. ESA godkjente også investeringsstøtte til bygging av et produksjonsanlegg for silisiummetall i Bakki. I desember åpnet ESA en formell undersøkelse av en avtale om leveranse av nødvendig elektrisk kraft til prosjektet for å avklare om den innebærer statsstøtte.

I juni godkjente ESA systemet med regional differensiering av arbeidsgiveravgiften i Norge. Støtteordningen innebærer en reduksjon i arbeidsgiveravgiften for foretak i spredtbygde områder.

I oktober konkluderte ESA en nærmere undersøkelse av avtaler inngått av islandske myndigheter for investeringer utenfor hovedstadsområdet. ESA konkluderte med at avtalene med fem selskaper var ulovlig statsstøtte, og Island ble pålagt å kreve tilbakebetalt ulovlig utbetalt støtte.

Krysssubsidiering av offentlige virksomheter

Det er et stort problem at offentlige virksomheter gjennom såkalt krysssubsidiering, opererer på gunstigere vilkår enn private konkurrenter når de tilbyr tjenester på et marked.

I 2014 gjorde ESA en nærmere gjennomgang av saker vedrørende offentlige tannlegetjenester, skoler som selger sikkerhetskurs og kommunale laboratorier som konkurrerer med private tilbydere.

Det er ESAs syn at offentlige virksomheter må beskattes som private foretak når de driver økonomisk virksomhet. I november 2014 åpnet ESA sak mot Norge, som ble bedt om å endre skattelovgivningen.

Reglene om statsstøtte

Statsstøtte er økonomisk støtte fra offentlige organer til virksomheter som er aktive i et marked. Mange former for støttetiltak kan innebære statsstøtte.

EØS-avtalen inneholder et generelt forbud mot statsstøtte for å hindre konkurransevridning og negativ innvirkning på samhandelen. Reglene skal sikre like konkurransevilkår for selskaper i hele EØS. I tillegg skal de forhindre at statlig støtte brukes proteksjonistisk i et marked uten handelshindringer.

Det kan imidlertid gjøres unntak fra forbudet. Statlig inngripen kan være nødvendig for å bøte på markedssvikt eller for å oppnå andre formål.

Håndhever konkurransereglene

ESAs hovedoppgave på konkurranseområdet er å sørge for at selskaper som driver virksomhet i EFTA-landene, følger EØS-konkurransereglene. ESA har fullmakt til å gjøre egne undersøkelser og kan ilegge bøter på opptil 10 prosent av den totale omsetningen til selskaper som bryter reglene.

Videre er det ESAs oppgave å følge med på hvordan konkurransemyndighetene i EFTA-landene anvender konkurransereglene i EØS-avtalen.

Undersøkelser i Telenor

Etter en uanmeldt kontroll av Telenors virksomhet i Norge og en nærmere gjennomgang av innsamlet materiale, besluttet ESA i juni 2014 å åpne formell sak mot Telenor for mulig brudd på konkurransereglene.

Undersøkelser i Widerøe

I juni 2014 gjennomførte ESA en uanmeldt kontroll i lokalene til flyselskapet Widerøe i Norge. En stor mengde data ble samlet inn. ESA undersøker dette materialet for å fastslå hvorvidt det foreligger bevis for brudd på konkurransereglene i EØS-avtalen.

Erstatningssøksmål i konkurransesaker

Etter at ESA i desember 2011 besluttet å bøtelegge det norske fergeselskapet Color Line for brudd på konkurransereglene i EØS-avtalen, har en av konkurrentene, Bastø Fosen, gått til erstatningssøksmål mot Color Line. ESA har for første gang gitt skriftlig innlegg (*amicus curiae*) i en sak som føres for en nasjonal domstol, i dette tilfellet Borgarting lagmannsrett. ESAs innlegg fokuserte på tolkningen av nasjonale foreldelsesfrister for erstatningssaker.

EFTA-domstolen

Når ESA tar en sak til EFTA-domstolen, er det siste steg i en formell traktatbruddsprosedyre mot et EFTA-land. Domstolen gir også rådgivende uttalelser om tolkningen av EØS-regelverket til domstoler i EFTA-landene. I tillegg behandler EFTA-domstolen anker fra parter som vil ha vurdert lovligheten av vedtak gjort av ESA.

ESA tar del i alle saker som går for EFTA-domstolen.

Saker mot EFTA-landene

De fleste sakene som ble behandlet av EFTA-domstolen i 2014 gjaldt saker hvor ESA gikk til sak mot et EFTA-land – til sammen 17 saker. Dette er nok en gang ny rekord. Tretten av sakene var mot Island, tre mot Norge og en mot Liechtenstein. I åtte av sakene ga EFTA-domstolen ESA medhold i at myndighetene i det aktuelle landet ikke hadde truffet de nødvendige tiltak for å gjennomføre EØS-regelverk i nasjonal rett (sak E-1/14 til E-8/14). Ved utgangen av året var ni saker fremdeles til behandling i domstolen.

Overprøving av ESAs vedtak

Tallet på ESA-vedtak som blir anket til EFTA-domstolen, falt betraktelig siste år, fra sju i 2013 til to i 2014. En av sakene (E-22/14 *Schenker VI*) gjelder offentlig innsyn i dokumenter. På dette området avviste domstolen i 2014, helt eller i det vesentlige, tre tidligere ankesaker reist av de samme selskapene (sak E-8/12, E-4/13 og E-5/13). Den andre saken (E-23/14 *Kimek Offshore*) gjelder ESAs vedtak i juni 2014 om å godkjenne ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift i Norge.

EFTA-domstolen opprettholdt ESAs godkjenning av Norges beslutning om at FIFA-verdensmesterskapet skal sendes på riksdekkende, vederlagsfrie TV-kanaler (sak E-21/13 *FIFA*), forkastet en anke i en statsstøttesak om norsk momsritak (sak E-8/13 *Abelia*), men opphevet statsstøttevedtaket vedrørende bruk av en islandsk fiberoptisk kabel (sak E-1/13 *Mila*).

Saker henvist fra nasjonale domstoler til EFTA-domstolen

ESA har i 2014 bidratt med skriftlige innlegg i alle de fire sakene der nasjonale domstoler i Norge, Island og Liechtenstein har bedt EFTA-domstolen om tolkning av ulike bestemmelser i EØS-regelverket (sak E-9/14 *Kaufmann*, E-10/14 *Deveci*, E-16/14 *Pharmaq*, E-18/14 *WOW air*). Domstolen avsa dom i til sammen elleve slike saker, herunder om indeksregulering av lån i Island (sak E-25/13 *Engilbertsson* og E-27/13 *Gunnarsson*), anbudskonkurranse om konsesjon til kasinodrift i Liechtenstein (sak E-24/13 *Casino Admiral*) og norsk skattlegging av kapital kontrollert av en trust i et lavskatteland (sak E-3/13 og E-20/13 *Fred Olsen*).

Saker for EU-domstolen

ESA har gitt skriftlig innlegg i tre saker der nasjonale domstoler i Danmark og Storbritannia har bedt EU-domstolen om å tolke EØS-regelverket om misbruk av markedsdominans (sak C-23/14 *Post Danmark II*), statsstøtte (sak C-518/13 *Eventech*) og fri bevegelighet av varer (sak C-333/14 *Scotch Whisky*). Videre har ESA bistått Europakommisjonen i saker om uanmeldt kontroll i konkurransesaker (sak C-583/13 P *Deutsche Bahn*) og åpning av formell undersøkelse i statsstøttesaker (sak T-172/14 *Stahlwerk Bous*).

Få innsyn i ESAs dokumenter på nettet

For å sikre åpenhet og legitimitet i beslutningsprosessen er ESAs dokumenter som hovedregel offentlige. ESA kan imidlertid nekte innsyn i visse dokumenter. Når ESA gir innsyn i et dokument, blir det lastet opp til en offentlig dokumentdatabase på nettsidene, tilgjengelig for alle.

Videre blir protokollene fra de ukentlige møtene i ESAs kollegium lagt ut på nettsiden, med en oversikt over alle formelle vedtak. I tillegg publiseres hver uke en postliste med oversikt over korrespondansen med EFTA-landene og andre typer dokumenter.

Se www.eftasurv.int/access.

En attraktiv arbeidsplass

ESA trenger medarbeidere med høy kompetanse, relevant erfaring og særlig interesse for europarett og EØS-samarbeidet. ESAs medarbeidere får spennende oppgaver og arbeider med viktige saker på områder som indre marked, konkurranserett og regelverket om statsstøtte.

ESA ser etter kandidater med solid juridisk analyse og engasjement for EU og EØS-rett, og tilbyr attraktive stillinger hvor du får anledning til personlig utvikling i et inspirerende, dynamisk og internasjonalt miljø.

Interessert i internasjonal arbeidserfaring?

ESA er en internasjonal arbeidsplass. Kontorene ligger strategisk til i EU-kvarteret i Brussel og rommer 70 engasjerte og kompetente medarbeidere fra rundt 15 europeiske land.

ESA tilbyr kontrakter av begrenset varighet, så det åpner seg jevnlig muligheter for godt kvalifiserte kandidater. Stillingene blir utlyst på ESAs nettside.

Se ledige stillinger på www.eftasurv.int/jobs.

Trainee-ordning

Et trainee-opphold i ESA er et springbrett for videre karriere, enten du ønsker å fortsette med EØS-rett i privat eller i offentlig sektor. Hvert år tilbys seks kandidater fra Norge, Island og Liechtenstein muligheten til å tilbringe 10 spennende måneder i ESA. Søknadsfristen er i begynnelsen av mars.

Les mer på www.eftasurv.int/trainee.

EFTAs overvåkningsorgan
Rue Belliard 35
1040 Brussel
Belgia

Tel: +32 (0) 2 286 18 11
Fax: +32 (0) 2 286 18 00
registry@eftasurv.int
www.eftasurv.int

EFTAs overvåkningsorgan

EFTAs overvåkningsorgan ESA sørger for at EFTA-landene Island, Liechtenstein og Norge respekterer sine forpliktelser i henhold til EØS-avtalen.

ESA beskytter rettighetene til enkeltpersoner og markedsaktører som opplever at regelverk eller praksis i EFTA-landene bryter med deres rettigheter etter EØS-avtalen.

ESA håndhever også reglene for statsstøtte og holder øye med at selskaper som har virksomhet i EFTA-landene følger konkurransereglene.

Foto: Cécile Quénum (s.2), Frank May / NTB scanpix (s.4), Bernd Juergens / iStock (s.6), Cornelius Poppe / NTB scanpix (s.8), Martin N. Johansen / NTB scanpix (s.10), Berit Roald / NTB scanpix (s.12), Zsolt Varga (s.14), Jan Schwarz (s.16), Olivier Papegnies (s.18).